

Vejret for hvem? Og til hvad?

JAN HEEGÅRD PETERSEN & JACOB THØGERSEN

ABSTRACT

I denne artikel undersøger vi udviklinger i den sproglige udformning af 'allemandsvejrudsigten' i et korpus af radio- og tv-vejrudsigter fra 1930'erne til 2020'erne. Metoderne er dels en kvantitativ optælling af ord og ordklasser, dels kvalitative analyser af udklip fra vejrudsigterne. Undersøgelsen har et dobbelt sigte: På den ene side beskriver vi hvordan det sproglige register kan forandre sig samtidig med at genren kan opleves som konstant. Vores konklusion er at registret i vejrudsigterne er langt fra så statisk som det tidligere er blevet foreslået. På den anden side – og i forlængelse heraf – undersøger vi forandringer i talerens eller oplæserens relation til det sagte og relation til modtageren over tid, og vi forsøger at beskrive 'den indskrevne modtager' for vejrudsigten, nærmere bestemt hvilke antagelser der gøres om modtageren og hens brug af vejrudsigten. Med dette afdækker vi en udvikling fra en meget nøgtern og faktuel oplæsning af data til dels en mere engageret og fortolkende beretning om vejret og om hvordan det vil opleves, dels en samtidig stigende grad af fokus på en modtager som er en person med et komfortrelateret forhold til vejret. Artiklen indskrives sig i en stigende interesse for sprogvidenskabens bidrag til at forstå klimaforandringer og moderne samfunds reaktioner på disse som det fx blev behandlet i NyS 67.

EMNEORD: vejrudsigter; genre; register; vurdering; appraisal; mediesprog; klima

1 INTRODUKTION: HVAD OG HVORFOR?

Vejret kan man ikke gøre noget ved, men vejrudsigter er foranderlige. Det vil vi vise i denne artikel hvor vi ser nærmere på ændringer i beskrivelser af vejret ud fra det perspektiv at 'allemandsvejrudsigter' i offentlige medier har fået nye kommunikative funktioner. Vi har to væsentlige bevæggrunde til dette formål.

Den første er genreteoretisk: Når vejrudsigter beskrives fra en sprogvidenskabelig vinkel, er det som regel som mønstereksempel på en særligt formularisk og statisk genre udtrykt i et begrænset register: "Only in the case of restricted registers is there a close relationship between

register and genre (for example weather forecasts)” (Trosborg 1997: 7). Og: ”The weather forecast is considered as a specific oral discourse type which functions within a fairly set framework involving a number of recurrent features, including a well-defined lexical field and recognizable prosodic patterns” (Mauroux 2016). I denne artikel argumenterer vi for at vejrudsigtsregistret ikke er så ”restricted” og ”formulaic” som det har været påstået i tidligere forskning, i hvert fald ikke når man anlægger et diakront perspektiv. Vi vil forsøge at vise at der er en del udvikling i vejrudsigter over tid, og at denne udvikling blandt andet indebærer en udvidelse af vejrudsigtsregistret og en inklusion af registre som ikke tidligere hørte til i vejrudsigten. Vi vil gerne forstå effekten af denne udvikling idet ændringen, eller udvidelsen, af registret kan bidrage til en dybere forståelse af sammenhængen mellem *genre* og *register*.

Den anden er diskursteoretisk. Vi er interesserede i at undersøge hvordan vejr-fænomener er blevet behandlet og præsenteret i radio- og tv-vejrudsigter i næsten 100 år (1930’erne–2020’erne). Tidligere forskning som fx den af medieforskerne Bødker og Simonsen (2024) har peget på hvordan behandlingen af vejr på *dr.dk* i perioden 2005–2022 har ændret sig: ”from meteorological data and information to leisurely commonality” (Bødker & Simonsen 2024: 598), eller med andre ord fra ”science-based” til ”experience-based perceptions” (Bødker & Simonsen 2024: 594, se også Boas & Hougaard 2025 og Nielsen 2025 i NyS 67). Med et lån fra Alfred Schütz (2005) kunne man tale om en ’videnskabelig forståelse’ vs. ’common sense-’ eller ’livsverdensforståelse’ af vejr-fænomener. Med dette diskursteoretiske perspektiv undersøger vi den sproglige udmøntning som ændringen fra ’videnskabelig’ til ’livsverdensforankret’ over et længere tidsspannd har. Kan vi med andre ord alene ved at se på oplæserens/meteorologens præsentation af vejret se ændringer i genren? Det er det vi hentyder til, med titlen ’vejrudsigten for hvem?’. Altså hvem er vejrudsigten rettet mod, dvs. hvem er ’den indskrevne modtager’, og hvilke antagelser gøres der sprogligt om hens forforståelse, interesser, værdier osv.¹

1 Begrebet ’den indskrevne modtager’ er inspireret af Weinreichs (2004) ’Den indskrevne Læser’, som igen stammer fra Ecos ’The Model Reader’ (Eco 1977).

1.1 Vejrudsigtens indskrevne modtager

Mennesker har altid lavet forudsigelser om vejret, og videreformidlet dem. Oldtidens babylonere, kinesere og grækere havde deres systemer for forudsigelse af vejret (Wiston & Mphale 2018), men naturvidenskabelige beskrivelser og forudsigelser af vejret begynder vi først at se omkring midten af det 19. århundrede. Det britiske Meteorological Office blev etableret i 1854 (Hall 2012: 93). Det vigtigste formål var at kunne forudsige uvejr for krigs- og handelsflåden så man kunne undgå forlis (Wiston & Mphale 2018: 3). I Danmark blev Meteorologisk Institut oprettet i 1872, sigende nok under Marineministeriet (DMI u.å., DTU 2023). Allerede i 1827 var Meteorologisk Comité imidlertid etableret og foretog systematiske optegnelser af vejret forskellige steder i landet (Fjord 1865). Meteorologisk Comité var underlagt Det Kongelige Landhuusholdningsselskab, og her handlede det altså om vejr i relation til landbrug. De to institutioner, Meteorologisk Comité og Meteorologisk Institut, er således sigende for tankerne bag den tidlige (systematiske) meteorologi og dens modtagere: Det handlede om landmænd som skulle have langtidvarsler for at kunne forudsige såning og høst, og om søfolk der skulle have risikovarsler om nærtforestående storme. Senere tilkommer lufttrafikken, som har brug for at kende vejret både på ruten og destinationen og i tre dimensioner, og ikke mindst militæret, som har brug for vejrkendskab til planlægning af missioner.²

Dette ultrakorte historiske rids siger både noget om den indskrevne modtager i vejrudsigterne, om hvem disse modtagere var (søfolk, landbrugere, luftfart, militær ...), og at der ikke var én (type) modtager, men forskellige modtagere med forskellige behov. Hos Oddie (1964) omtales den heterogene modtagergruppe som man forestillede sig midt i 1960'erne, som: "professional sailors, yachtsmen, gliding and flying clubs, geography teachers and students, horticulturalists and farmers – who understand and are interested in [purely technical statements]", mens den almindelige lytter skal have en besked "in plain language"

2 Det engelske Meteorological Office var fx dybt involveret i planlægning af landsætninger i forbindelse med invasionerne under 2. verdenskrig i Nordafrika, Italien og Normandiet (Hall 2012: 94). Faktisk blev vejrforudsigelser anset for essentielle militære informationer sådan at almenbefolkningen fik mere begrænsede vejrmeddelelser under 2. verdenskrig end før krigen (Hall 2012: 97–98).

(Oddie 1964: 138). Man kan altså være interesseret i at vide noget om vejret ud fra forskellige formål som kan vedrøre valg af påklædning, tidspunkt og sted for den fremtidige handling og måden denne skal udføres på. Dette stiller forskelligartede krav til både indholdet og formidleren af indholdet, vejreksperter, i en vejrudsigt, som så vil tage forskellig form afhængigt af netop disse krav. I nyere tid formuleres dette af Sivle og Aaamodt (2019) som et dialogisk perspektiv på 'the end-user': "For example, an interviewee stated that she was more concerned about the wind if she was going skiing in the mountains than she would be on an ordinary day. End-users in particular contexts are therefore interested in specific terms" (Sivle & Aaamodt 2019: 437).

1.2 Vejrets indpakning

Det vi ønsker at bringe til torvs i denne artikel, er den sproglige udvikling der er gået hånd i hånd med udviklingen af den indskrevne modtager, hvad der har medført at vejrudsigten som genre ikke (altid) er en 'restricted' men (med tiden bliver) en mere fleksibel genre, der bl.a. er kendetegnet ved at spille en særlig rolle i et moderne medieunivers (Jensen 1984, Salomonsen 1990, Petersen 2025).

En lignende konklusion kommer Bødker og Simonsen (2024) frem til på basis af deres undersøgelser af DR's vejrhjemmeside (dr.dk/nyheder/vejret) i perioden 2005–2022. Ud fra en analyse af de emnemæssige valg og hjemmesidelayouts finder Bødker og Simonsen (2024: 602) at hjemmesiderne i begyndelsen af perioden først og fremmest var præget af faktiske udsigter og pædagogisering ("education"), begge med et stort islæt af visuelle virkemidler som grafer og satellitbilleder. Sidst i perioden finder de at vejret først og fremmest præsenteres som en nyhed, dvs. med fokus på én bestemt, aktuel vejrtype eller på aktuelt ekstremt vejr – begge tilfælde hvor det aktuelle vejr sættes i relation til andet, fortidigt vejr. Dette er meget ofte ledsaget af vejrrelaterede historier der ikke nødvendigvis har med det aktuelle vejr at gøre, og stof vedrørende (vejrrelateret) livsstil der kan omfatte grill i haven, spadsereture, strandtur osv. (Bødker & Simonsen 2024: 599). Bødker og Simonsen ser hermed en udvikling fra blot videregivelse af data og pædagogisk belæring om vejret, med bl.a. et stort element af visuelle data, til en fremstilling af vejret i almindelighed som præget af modtagerorienteret personliggørel-

se ("personification") (Bødker & Simonsen 2024: 602), hvor vejret i høj grad forbindes tematisk med dels nydelse (dvs. gode og rare udendørs aktiviteter), dels noget ekstraordinært i tilfælde af ekstremt vejr, dvs. et mere nyhedsbaseret, sensationalistisk islæt.

Hvor Bødker og Simonsens analyser inddrager layout, grafik og indholdsmæssig udvælgelse og disponering, zoomer vi i denne artikel ind på de specifikke sproglige mekanismer der indtræder som del af registret når genren vejrudsigt tilpasses forskellige forventninger om modtagere. Og vi fremhæver i den forbindelse særligt fremkomsten af hvad man bredt kan kalde *vurderende* og *anbefalende* udsagn, fx "det bliver rigtig bidende koldt, så du skal pakke dig godt ind hvis du skal ud" i forhold til det rent objektive og uengagerede "vi kan forvente udbredt nattefrost". Oddie (1964: 143f.) betegner førstnævnte som en beskrivelse der fortæller "the listener what he generally wants to know – how he will *feel*" (fremhævelse i originalen), eller hvordan hen bør handle. Når vi siger: "hvordan beskrives vejret", mener vi altså ikke hvilket vejr der beskrives (regn, tåge, blæst, sol), men hvordan vejret bliver italesat, hvem den indskrevne modtager er, og hvad hen skal bruge vejrudsigten til.

1.3 Artiklens struktur

I det følgende redegør vi først for vores teoretiske baggrund, nærmere bestemt for hvilken definition af *genre* vi bruger i vores analyse, og for teorien bag vurdering ('appraisal'). Herefter følger et kort afsnit der beskriver vores data og vores metode, og derefter følger først en kort kvantitativ analyse og så en lidt længere kvalitativ analyse. Vi slutter med afrundende perspektiver.

2 TEORETISK BAGGRUND

2.1 Genre og register

Vi vil i denne artikel undersøge forandringer i radio- og tv-vejrudsigter over tid. For at undersøge forandringer må vi antage at der er noget som er konstant over tid – der må med andre ord være *et noget* som forandrer sig. Vi foreslår at 'allemands-vejrudsigter' udgør et sådant *noget*, og at det som er konstant, er *emnet* for vejrudsigten og dens sociale handling (det handler om at komme med forudsigelser om vejr), mens det som forandrer sig, er *registret*, dvs. den sproglige udformning som denne

handling kan iklædes. På et overordnet niveau er *genren* konstant, mens der kan være tale om forskellige undergenrer.

Vi tilslutter os Swales' definition af genrer som:

a class of communicative events, the members of which share some set of communicative purposes. These purposes are recognized by the expert members of the parent discourse community and thereby constitute the rationale for the genre. This rationale shapes the schematic structure of the discourse and constrains the choice of content and style. (Swales 1990: 58)

Genrer er altså defineret ud fra deres kommunikative formål og deres genkendelighed i diskursfællesskabet (Palsbro & Halskov Jensen 2003), og det kommunikative formål bliver styrende for indhold og form. I diskursfællesskabet for en vejrudsigt indgår der i vores definition to typer medlemmer: Den type der er interesseret i at få noget at vide om vejret, dvs. modtageren, og den type der informerer førstnævnte gruppe om vejret ud fra en forhånds- eller ekspertviden, vejreksperter. Analysen må desuden tage højde for et tredje, 'imaginært', medlem, nemlig den modtager som afsenderen bevidst eller ej forestiller sig, 'den indskrevne modtager'. Som eksempel på en vejrudsigt som undergenre, med en anden og mere specifik indskreven modtager end det vi betegner som 'allemandsvejrudsigten', kan nævnes vejrudsigt for luftfart:

TAF EKCH 130527Z 1306/1406 09006KT CAVOK
BECMG 1312/1315 16010KT
BECMG 1318/1321 10006KT

En sådan tekst beretter i TAF-format om vejret ved Københavns Lufthavn (EKCH) for den 13. august kl. 6 GMT til den 14. kl. 6 GMT om klart vejr (CAVOK = Ceiling And Visibility OK) og om vindretning (090 = øst) og -hastighed (6 knob). Den beretter dernæst hvordan vindretning og hastighed bliver, BECoMinG, de kommende timer. Her er den indskrevne modtager en ekspert med et teknisk forhold til vejrmeldingen som fx bestemmer rute og forberedelser for flyvnin-gen. TAF-vejrudsigten afviger fra 'allemandsvejrudsigten' fordi den

kræver kendskab til en særlig kode. Det er en vejrudsigt, men ikke en allemandsvejrudsigt. For at rekapitulere mener vi altså at der i enhver vejrudsigt er en kernegenre som er konstant. Vejrudsigter har over tid det samme grundlæggende kommunikative formål (at komme med forudsigelser om vejret), og allemandsvejrudsigten er i sprogsamfundet genkendt som en genre – vi har ordet vejrudsigt, og vi er stort set enige om hvad det indebærer.

Begrebet genre hænger sammen med det mere sprognære begreb *register* hvor sproget tager form i henhold til "the context of situation" (Eggins 1994). Dvs. *register* er den lokale og (sprogligt) analyserbare udfoldelse af den kulturelt genkendelige genrepraksis. Register underopdeles hos Eggins i tre dimensioner, *field*, *tenor* og *mode*. *field* er relateret til indholdet (fx forudsigelser om vejret); *tenor* er relateret til kanalen som bruges og kan operationaliseres som den fysiske distance mellem aktørerne i talesituationen (fx skrift vs. tale, ansigt-til-ansigt vs. via en skærm); og *mode* er relateret til den interpersonelle relation mellem aktørerne (venner vs. fremmede og deres indbyrdes hierarki) (Eggins 1994: 49ff.).

2.2 Vurderinger – appraisal-systemet

Som allerede nævnt er fokuspunktet for os vejrekspertens præsentation, servering, af vejret, såvel som opfattelsen af den indskrevne modtagers relation til vejret; beskrives vejret i objektive termer, eller inddrages talerens og modtagerens vurdering i beskrivelsen? Med Oddies ord: "how he will feel". Inden for Systemisk Funktionel Grammatik er der udviklet et apparat til at analysere hvordan ytringer udtrykker vurderinger og dermed interpersonel betydning, nemlig såkaldt *appraisal*-teori. *Appraisal* underopdeles i tre kategorier, *attitude*, *engagement* og *graduation*.

Med kategorien *attitude* udtrykker taleren sin vurdering af det omtalte. Dette kan gøres i tre forskellige underkategorier: *affect* udtrykker vurderingen som en (positiv eller negativ) følelse fx "jobbet gør mig glad", "sorgen over tabet..."; *judgement* udtrykker vurdering af menneskers opførsel som prisværdig eller dadelværdig: "forkasteligt", "omsorgsfuldt"...; *appreciation* udtrykker vurdering af hændelser og fænomener ud fra deres værdi eller brugbarhed inden for et bestemt brugsfelt: "det var perfekt", "smukt", "ineffektiv"... (Martin & White 2005: 42ff.).

De to resterende (over)kategorier i Appraisal-systemet er *engagement* og *graduation*. *Engagement* udtrykker hvor meget talerens forpligtelse sig på det sagte og åbenheden for modsigelser. Martin og White (2005: 92ff.) og Hood (2019) beskriver det med et lån fra Bakhtin/Voloshinov (Voloshinov 1973 [1929]) som et 'dialogistisk' system hvor taleren kan vælge et 'monoglossisk' standpunkt der lukker det dialogiske rum (se Mortensen 2012): "det er sådan at...", eller et 'heteroglossisk' standpunkt der åbner det dialogiske rum: "man kunne måske nok forestille sig at det kunne være sådan at..."

Graduation, endelig, udtrykker grader eller op- og nedtoning af henholdsvis *attitude* og *engagement*. Fx kan det affektive "glad for" udtrykkes både som "tilfreds med" og som "henrykt over". Det ændrer ikke ved den affektive vurdering som sådan, men ved graden af den. *Graduation* kan også bruges til at graduere noget som i udgangspunktet ikke er skalerbart, fx "rigtigt vintervej" vs. "vinteragtigt vej". Her udtrykker *graduation* altså ikke så meget graden som prototypikaliteten ved det fænomen som vurderes (Martin & White 2005: 135ff.).³

2.3 Registertræk og vurderinger i vejruddsigter – *state of the art*

Det er et krav til en sproglig genre at der sideløbende med en identifikation af det sociale diskursfællesskab opstilles et *register*, dvs. et inventar af sproglige træk eller sproglige virkemidler der af deltagerne genkendes og bruges som en del af den sociale praksis. Dvs. sproglige træk som bliver medkonstituerende for den sociale praksis som aktørerne sammen deltager i, i vores tilfælde allemandsvejruddsigten. De sproglige træk kan være indholdsstrukturerende, dvs. vedrøre tekstopbygning, leksikalsk-frasale, grammatiske, fonetiske, parasproglige (mimik, gestik m.m.) og – ikke mindst – visuelle i form af illustrativ grafik.

Et af disse træk er fagord der betegner vejrfænomener, *nedbør*, *front*,

3 Appraisal-teorien er bl.a. blevet benyttet til at beskrive forskelle mellem forskellige samfunds nyhedstraditioner, forskellige nyhedsgenrer (reportage, kommentar...) og forskellige typer af aviser (formiddagsblade, morgenaviser...). Thomson m.fl. (2008) bruger fx appraisal-begreber til at analysere de subtile (og knapt så subtile) måder som den samme historie tilskrives forskellige vurderinger i henholdsvis israelske og arabiske medier. De bruger ligeledes appraisal til at beskrive forskellen mellem forskellige 'journalist-stemmer', henholdsvis 'reporter', som er karakteriseret ved meget lidt attitudinalt indhold, 'correspondents', som har en større grad af især indirekte attitudinalt indhold, og 'commentators' for hvem "the full array of attitudinal meanings is available" (Thomson m.fl. 2008: 221).

lavtryk, regnområde m.fl. (Jensen 1985, Sørensen 2013). Dette er i sagens natur ikke overraskende, men det karakteristiske er at sådanne fagord bruges konsekvent i stedet for dagligdagssprogets betegnelser for vejrlig, som er så godt som fraværende: *tøvejr, tørvejr, snesjap, hundekoldt, klamt, hedt* osv. Vi finder i vores undersøgelse ord som *hundekoldt* og *hedt* i de senere vejrudsigter, men de etablerede meteorologiske fagord er også i disse fremtrædende.

Ligeledes genkommende i såvel gamle som nye vejrudsigter er de karakteristiske faste fraser og konstruktioner, hvor der kan indgå fagord, fx *regn af og til, vind fra RETNING/VERDENSHJØRNE, temperaturer på op til TALORD grader, udbredt skydække* o.a. (Jensen 1985, Hickey & Kuiper 2000: 280, 294–296). Sådanne faste fraser og konstruktioner har to betydningslag, kunne man sige. Deres leksikalske bestanddele kan pege på (indforstået) faglighed (hvad er fx et *skydække*?), men det at de er så frekvente som de er, giver if. Bødker og Simonsen modtageren et indtryk af noget genkendeligt og kan siges at bidrage til vejrudsigten som en lytter-fælles, genkommende oplevelse (2024: 592). For Hickey og Kuiper tjener de formulariske udtryk det formål ”to organise the random nature of the weather and to group the weather forms into perceptual units for ease of listener consumption” (Hickey & Kuiper 2000: 295). Med en parafrasering: Det uforudsigelige og ukontrollerbare aspekt ved vejret er imødegået, eller tæmmet, ved en sproglig forudsigelighed. Som vi vil se i analysen, er der også i vores data en række eksempler på en sådan sproglig tæmning.⁴

3 DATA OG METODE

De vejrudsigter som vi har set nærmere på, har som modtager den brede, almene befolkning, som af en given grund er mere eller mindre interesseret i hvordan vejret bliver. De er som allerede nævnt *allemandsvejrudsigter*. Som afsender har de et offentligt, public service-medie, dvs. et medie der netop henvender sig til den brede offentlighed, i skikkelse af en person, en oplæser, en tv-vært osv. Med denne definition af gen-

⁴ Andre stabile træk, som ikke indlysende er modtagervenlige, er fx den tunge ’sætningshale’, dvs. informationsophobning til højre i sætningen, og verballose sætninger, sætningsækvi-valenter, fx eks. (3) og (31). Se Jensen (1985), Sørensen (2013), Petersen (2025), Petersen & Thøgersen (under udg.) for andre grammatiske karakteristika ved vejrudsigterne.

ren vejrudsigt mener vi at vi imødekommer et muligt kritikpunkt om hvorvidt det i det hele taget er ensartede kommunikative begivenheder vi sammenligner, når vi i vores data sammenligner korte, oplæste radioavisvejrudsigter fra 1930'erne med de unægtelig mere levende og personificerede og grafikstøttede vejrudsigter i *DR TV's Vores Vejr*. Det er det, idet både emnet, vejret generelt i nationen Danmark, og praksisfællesskabet, den brede befolkning som modtager og eksperten som afsender, er ens. Hertil kommer at vejrudsigten er formidlet ad en kanal, i form af en udsendelse under *DR*, som nærmest alle i nationen Danmark har adgang til (eller rettere: allerede har betalt for) – dvs. reelt uden betalingsmur, abonnement eller andre former for særordninger.

Som data bruger vi 68 vejrudsigter fra radio i perioden 1939–2010⁵ og fra tv i perioden 1965–2023. Radio-vejrudsigterne kommer alle fra *Radioavisen* (typisk middagsradioavisen), og inkluderer både den korte oversigt i starten af programmet og den længere til slut. De historiske tv-vejrudsigter (1960'erne til 2010'erne) kommer fra *TV-avisen* kl. 19 eller 21. Udvalget af historiske data er i nogen grad betinget af tilgængelighed. Fra 1930'erne findes (så vidt vi ved) én vejrudsigt bevaret, fra 1950'erne til 1970'erne en del flere, men stadig begrænset af hvad man i samtiden fandt det relevant at gemme – dvs. de er typisk gemt fordi de indgik i en nyhedsudsendelse hvor der berettedes om andre historiske begivenheder (Hans Hedtofts forlis, Suez-krisen, opstanden i Ungarn...). Fra midt i 1980'erne blev nyhedsudsendelser mere systematisk gemt.⁶

De nyeste tv-vejrudsigter kommer fra *Vores Vejr* som er et decideret vejrprogram. Fra *Vores Vejr* har vi uddraget sektionerne om vejret de kommende dage, og ikke fx længere indslag om sommervejret eller meteorologiske fænomener (Petersen 2025). Pointen med at opdele i medie og periode er at undersøge om det er mediet der foranlediger en evt. registerændring – altså overgangen fra radio til tv – eller om det snarere er ændringer i brugen af mediet, fx indføringen af en vejrært og oprettelsen af et decideret vejrprogram.

5 Vi genbruger data fra LARM-projektet (Thøgersen 2012), og har derfor ikke radiodata nyere end 2010.

6 Interessant nok er de ikke gemt af historisk interesse, men af foreningen Aktive Lyttere og Seere som led i et forsøg på politisk kontrol af nyhedsmedierne, bekymringen for *DR's* såkaldte 'røde lejesvende'. Danmarks lille McCarthy'isme gør altså at vi har adgang til radioudsendelser som ellers aldrig ville være blevet bevaret.

Når det drejer sig om vejrudsigter i et land som Danmark med tydelige årstider, virker det relevant hvornår på året vejrudsigterne er indsamlet. En november-vejrudsigst indeholder formentlig ikke ordet *bedebølge* og vice versa for en sommervejrudsigst. For de historiske radiodata er vi begrænset til det som findes. Der er en overvægt af vejrudsigter fra marts og oktober, men det er helt tilfældigt. Fra perioden med nogenlunde fuld dækning af nyhedsudsendelser (fra 1988) har vi uddraget én udsendelse per år, altid tirsdag i uge 49, dvs. midt i november. Vi har udvalgt to historiske tv-vejrudsigter per årti fra de år hvor det var muligt, januar og oktober; og endelig er de nye tv-vejrudsigter alle fra oktober. Der er altså alt i alt en overvægt af efterårs-vejrudsigter.⁷ For hvert citat i den kvalitative analyse vil man kunne se udsendelsestidspunktet. De historiske radio- og tv-data har vi enten fået direkte via Statens Mediesamling på Statsbiblioteket (nu en del af Det Kongelige Bibliotek) eller via Mediestream.dk (som giver online adgang til de samme data). De nye tv-udsendelser har vi selv optaget fra tv.

De historiske radio-vejrudsigter er manuelt udskrevet (se Thøgersen 2012 for detaljer). Tv-vejrudsigterne har vi ladet transskribere vha. tale-til-tekst-software (Whisper; Hansen 2024), med efterfølgende manuel tilpasning fx i form af tilføjelse af pauser, tøvolyde, selvfafbrydelse og emfatisk tryk. Tabel 1 giver en oversigt over data og kilder. Som man kan se, er der ikke den store forskel mellem radio og tv mht. data målt i antal ord og udsendelsernes varighed. Der er derimod betragtelige forskelle mellem ældre vejrudsigter og nyere.

TABEL 1: DATA FOR UNDERSØGELSEN

	Vejrudsigter	Tid (sek.)	Ord
Radio			
1930'erne	1	38	77
1950'erne	5	131	295
1960'erne	4	98	237
1970'erne	4	103	263

7 Året har som bekendt if. Henrik Nordbrandts digt 16 måneder: ”November, december, januar, februar, marts, april, maj, juni, juli, august, september, oktober, november, november, november”; så det er måske rimeligt nok med en overvægt af efterårsvejrudsigter i denne samling.

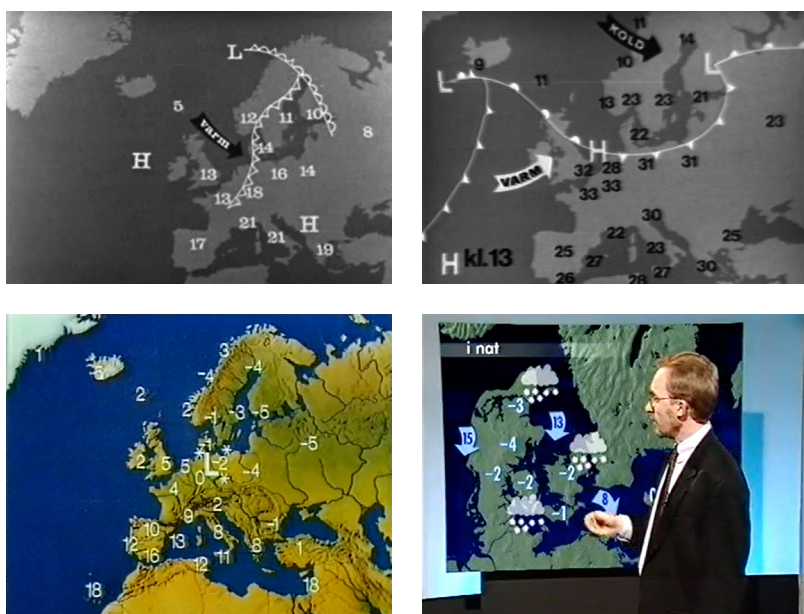
	Vejrudsigter	Tid (sek.)	Ord
1980'erne	4	261	768
1990'erne	9	548	1.685
2000'erne	11	355	1.242
Radio i alt	38	1.532	4.567
Historisk tv			
1960'erne	4	109	226
1970'erne	3	131	284
1980'erne	2	134	418
1990'erne	2	432	1.546
2000'erne	2	277	1.073
2010'erne	2	310	1.069
Historisk tv i alt	15	1.392	4.616
Tv, 2020'erne	8	1.451	4.983

I analysen opdeler vi vejrudsigterne efter medium (radio vs. tv) og periode med indførelsen af vejrvarter i tv samt indføringen af et separat vejrprogram som skæringspunkter. Vejrvarter indføres gradvist på TV-avisen, så det er svært at sætte et præcist skæringspunkt, men omtrent 1988, samtidig med og som reaktion på åbningen af TV2 og et mere moderne (kommercielt/amerikansk) nyhedsformat (dr.dk 2013; 2023). I praksis betyder det for os at vi lægger et skel mellem tv-vejrudsigterne fra 1985 eller tidligere og dem fra 1995 eller senere. For radiovejrudsigterne er der ikke på samme måde et skelsættende øjeblik. Forandringerne i radioen er (formentlig) mere graduelle. Som sagt tidligere er de tidligere udsendelser kortere (og sjældnere) end de senere. Ved at lægge skellet lidt senere, mellem 1993 og 1994, får vi to nogenlunde lige store bunker af radiovejrudsigt-data. Vi opererer altså med 'radio til 1993', 'radio efter 1993', 'tv til 1985', 'tv fra 1995' og 'tv 2023'. Vi har valgt at fokusere på DR og ikke inkludere TV2 (og evt. andre kanaler) for at simplificere sammenligningen og ikke inddrage mediehuse (DR vs. TV2) ved siden af periode og medie. Vores forventning ville være at TV2 i høj grad ligner samtidig DR-TV, eller med andre ord at DR-TV i høj grad udvikler sig i en retning så det gradvist kommer til at ligne det 'moderne' TV2 mere end det traditionelle 'monopol-DR'.

Som sagt ovenfor sker der ændringer i især tenor- og mode-dimen-

sionerne. Radiovejrudsigterne er selvsagt rent mundtlige, og oplæst. I tv-vejrudsigterne sker der gradvise forandringer (se figur 1). I både 1960'erne, 1970'erne og 1980'erne bliver vejrudsigten oplæst af programværtens mens der præsenteres et eller flere vejrkort i baggrunden. I udsendelserne fra 1990'erne og frem er der en decideret vejrvært eller meteorolog der præsenterer vejret stående og peger på vejrkortene. Dermed bliver der mulighed for deiktiske kommentarer som ”for byerne hernede de trækker efterhånden væk” (tv, 1/1-1995).

FIGUR 1: TV-VEJRUDSIGTER SOM DE SÅ UD I 1960'ERNE, 1970'ERNE, 1980'ERNE OG 1990'ERNE

4 ANALYSE

I dette afsnit følger vores diakrone analyse af radio- og tv-vejrudsigterne med særligt fokus på om vi i det sproglige udtryk kan finde indikationer på en ændring af registreret fx fra noget mere 'videnskabeligt' til noget 'livsverdensforankret', eller "science-based" til "experience-based" som Bødker og Simonsen (2024: 594) omtaler det. Analysen falder i to hoveddele. I første del analyserer vi kvantitativt på ordforråd og især på ordklasser. Er der en ændring i distributionen af ordklasser? Kan den si-

ges at afspejle registerændringer? Og følger den et fast system – er det fx ændringer der sker i kraft af overgangen fra radio til tv? I anden analysedel går vi kvalitativt til vejrudsigterne, og vi ser på hvordan vurderinger og anbefalinger udtrykkes, hvilken rolle taleren indtager, og ikke mindst hvilken modtager der tales til.

4.1 En kvantitativ tilgang til registerforskelle

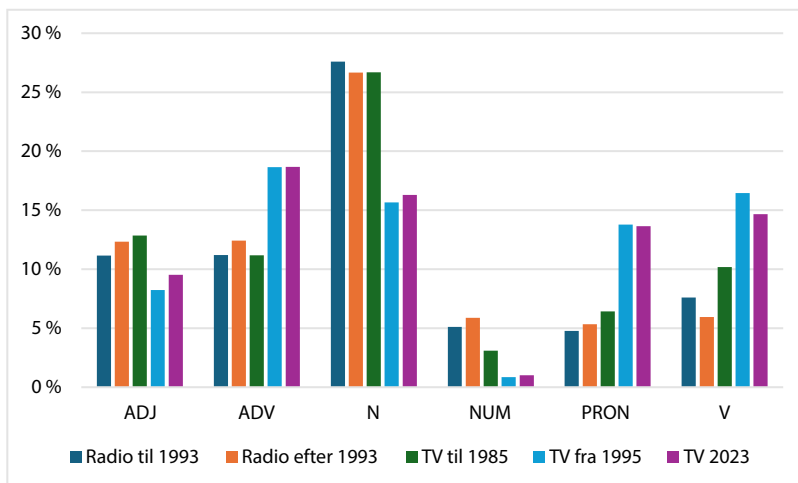
Et første blik på forandringer i registret kan man få ved at se på fordelingen af ordklasser i vejrudsigterne. I grove træk kan man sige at verberne beskriver sætningens handling, substantiver og pronomener beskriver de basale referenter i handlingerne, adjektiver tilføjer information om referenterne, og adverbier beskriver omstændigheder ved handlingen. En øget grad af engagement og øget vurderende sprog vil vi derfor forvente at finde ved en stigende andel af adjektiver og adverbier.

For at teste om det er hvad vi finder, har vi udført en automatisk ordklasseopmærkning af de i alt ca. 13.000 ord i transskriptionerne.⁸ Ca. 0,5 % af ordene er ikke tilskrevet ordklasse. Det gælder fx selvfølgeligser. I første omgang ser vi på de mest frekvente ordklasser, substantiver, pronomener, verber, adjektiver og adverbier, og derudover inkluderer vi også de meget registerrelevante numeralier (fx ”syv til ti grader”). Vi holder frekvensen af de seks ordklasser op imod medietyper (radio vs. tv) og periode.

Figur 2 viser nogle bemærkelsesværdige udviklinger. Den relative andel af substantiver og numeralier falder fra de gamle radiovejrudsigter til de nye tv-vejrudsigter. Omvendt er det med andelen af verber, adverbier og pronomener, mens andelen af adjektiver er let faldende. Altså ikke helt i overensstemmelse med antagelsen om at mere engageret sprog fører til flere adjektiver og adverbier, men heller ikke direkte i modstrid med den. I det følgende uddyber vi udviklingerne i de enkelte ordklasser og samler op på den overordnede udvikling i ordklasserne til slut.

⁸ Analyserne er udført med sprogteknologiske værktøjer der er tilgængelige på hjemmesiden der tilhører Center for Sprogteknologi ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet (www.cst.dk/tools).

FIGUR 2: FORDELING AF ORDKLASSER I VEJRUDSIGTER I FORSKELLIGE PERIODER OG MEDIER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF ALLE ORD)

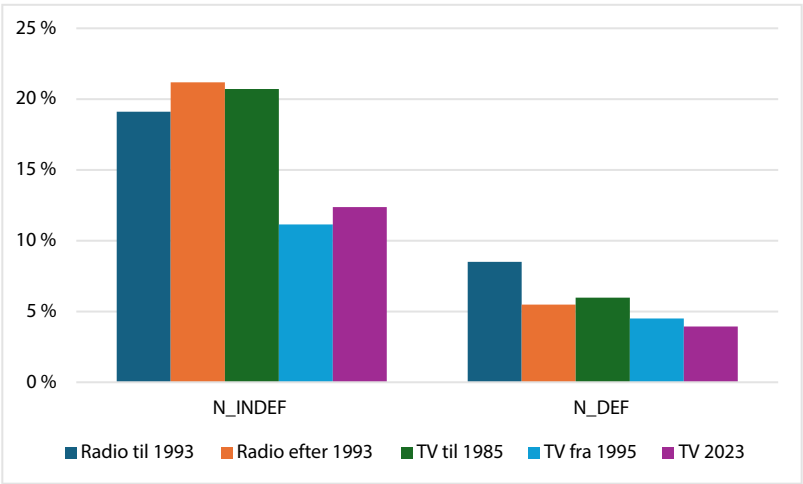

Det mest påfaldende i figur 2 er måske grupperingen af de fem medie-og-tid-typer. Frekvensen af især substantiver, adjektiver, adverbier og pronomener synes at falde i to diskrete grupper. For substantiverne er andelen omtrent den samme i de to samlinger af radiovejrudsigter og i tv-vejrudsigter indtil 1985, mellem 26 og 28 %. Men i de to nyeste samlinger af tv-vejrudsigter falder andelen til omkring 16 %. Noget lignende ser vi for adverbierne: I radiovejrudsigterne og de ældste tv-vejrudsigter er andelen af adverbier 10–12 %, i de nyere tv-vejrudsigter omkring 18 %. Det tyder på en næsten kategorisk forskel mellem de to grupper, altså at moderne tv-vejrudsigter (efter 1995) er forskellige fra både samtidig radio og tidligere tiders tv, mens der omvendt ikke er nogen mærkbar forskel mellem historisk tv og samtidig radio eller på radio over tid.

Bemærk at skellet ikke ligger mellem radio på den ene side og tv på den anden. De ældste tv-vejrudsigter har omtrent samme andel af de fire ordklasser som radio-vejrudsigterne. Forandringen sker brat med indførelsen af vejrværterne mellem 1985 og 1995, og der er ikke nogen nævneværdig forskel i ordklassefordelinger mellem på den ene side tv-vejrudsigter fra 1995 til 2015 og på den anden side *Vores Vejr* fra 2023.

Hvor figur 2 viser at det blandt ordklasserne især er substantiver der bliver færre af, ser vi i figur 3 at det inden for substantiverne især er indefinitte substantiver der bliver færre af, fra omkring 20 % (hhv. 19,7, 21,2 og 20,7 %) i radio og de ældste tv-vejrudsigter til omkring en halvering (hhv. 11,1 og 12,4 %) i de nyere tv-vejrudsigter.

FIGUR 3: FORDELING AF DEFINITTE OG INDEFINITE SUBSTANTIVER I FORSKELLIGE VEJRUDSIGTER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF ALLE ORD)

Tabel 2 viser de hyppigste indefinitte substantiver (ordformer med mere end 20 forekomster i enten vejrudsigterne før 1993 eller efter 1993). Det er i høj grad de samme indefinitte substantiver der går igen, nemlig ord der beskriver vejrfænomener (*byger, frost, skyer*) og ord der beskriver tid og sted (*steder, dage*). Procenttallene er lavere for de nyere tv-vejrudsigter fordi variationen er højere. Der er 281 unikke indefinitte substantiver i de nyere tv-vejrudsigter mod 125 i radio og de ældre tv-vejrudsigter.

TABEL 2: DE HYPPIGSTE INDEFINITE SUBSTANTIVER I DE TO PERIODER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF DE INDEFINITE SUBSTANTIVER)

	Radio alle år + tv til 1985	Tv efter 1995 og 2023
byger	4,6 %	2,4 %
dage	0,8 %	2,3 %

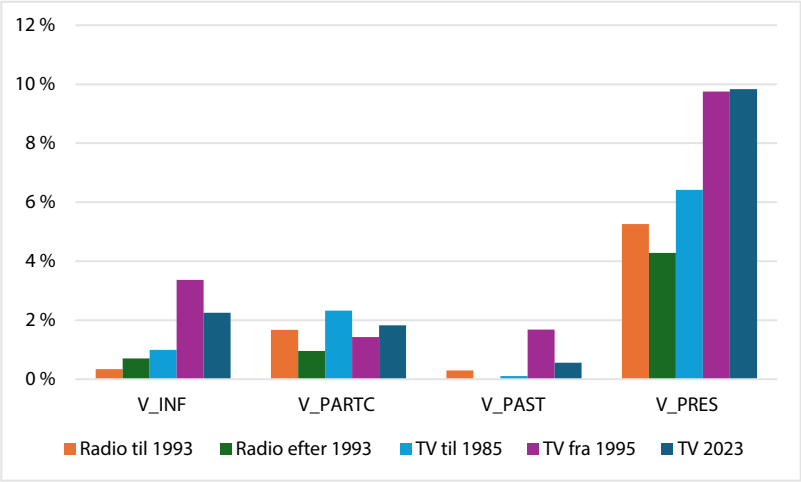
	Radio alle år + tv til 1985	Tv efter 1995 og 2023
del	1,5 %	3,5 %
frost	2,2 %	0,1 %
grader	11,9 %	4,6 %
graders	2,8 %	0,3 %
kuling	2,6 %	1,2 %
regn	5,8 %	4,6 %
skyer	0,5 %	3,0 %
sol	4,7 %	1,8 %
steder	2,4 %	2,4 %
vejr	3,9 %	4,5 %
vind	7,5 %	1,8 %

Konsekvensen af den større variation i de nyere tv-vejrudsigter er at mens de udpegede 13 indefinitte substantiver gør det ud for samlet set 51 % af alle indefinitte substantiver i radio og de gamle tv-vejrudsigter, er det tilsvarende tal for de nyere tv-vejrudsigter kun 32 %. Pointen er, mener vi, at påstanden om vejrudsigter som en 'restricted genre' med et begrænset og forudsigeligt ordforråd ikke længere holder. Det var på sin vis dækkende for vejrudsigter i radio og gammelt tv, men efter indførelsen af vejrværten, er registret forandret og udvidet. Vejrudsigten gør noget andet, og mere, end den gjorde tidligere.

Verberne bliver der flere af, og for deres vedkommende er det især præsensformerne der bliver mere frekvente, og det samme gør infinitiv-formerne (se figur 4). Mere om dem om et øjeblik. Den tilsyneladende højere andel af præteritumformer i 'tv efter 1995' men ikke 2023, skyldes formentlig at der med vejrværternes indtog begynder at komme mere tale om vejret som det *har* været.⁹

9 *Vores Vejr* fra 2023 er tydeligt segmentopdelt i dele der handler om vejret som det har været, og vejret som det kommer til at blive. I det tilfælde har vi frasorteret tale om vejret som det har været fordi det er mindre sammenligneligt med vejrudsigten som en egentlig forudsigelse. I tv-vejrudsigterne fra 1995 til 2015 er opdelingen mere flydende, og vi har ikke i samme grad systematisk frasorteret (kortere) segmenter om vejret som det har været – og dermed som omtales med præteritumformer.

FIGUR 4: FORDELINGEN AF VERBALBØJNINGER I FORSKELLIGE VEJRUDSIGTER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF ALLE ORD)

Det er som sagt især præsensformerne der bliver markant hyppigere. I nyere tv er 9,8 % af alle ord præsensverber, i radio og de ældste tv-vejrudsigter er andelen omkring 5 % (hhv. 5,3, 4,3 og 6,4 %). Procentvis er stigningen i infinitivformer dog mindst lige så mærkbar, fra 0,3–1,0 % i radio og gammelt tv til 2,2 og 3,4 % i nyere tv.

Der er i alt 96 forskellige præsensverber. Tabel 3 viser de hyppigste og dem med størst forskel mellem på den ene side radio og ældre tv og på den anden nyere tv. Procenttallene er procent af det samlede antal præsensverber.

TABEL 3: PRÆSENSVERBER I DE TO PERIODER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF VERBER I PRÆSENS)

	Radio alle år + tv til 1985	Tv efter 1995 og 2023
bliver	26,9 %	10,3 %
breder	3,0 %	0,5 %
drejer	4,5 %	0,8 %
får	9,0 %	3,3 %
gælder	4,0 %	0,0 %
går	0,0 %	1,7 %
har	3,5 %	10,0 %

	Radio alle år + tv til 1985	Tv efter 1995 og 2023
kan	6,5 %	11,1 %
klarer	5,5 %	1,5 %
kommer	10,9 %	9,6 %
ligger	0,5 %	5,5 %
lyder	4,5 %	0,0 %
ser	0,0 %	6,1 %
skal	3,0 %	4,7 %
vil	2,5 %	6,3 %

Vi ser den markant større forekomst af *gælder* og *lyder* i de ældre vejrudsigter som et udtryk for en nøgtern stil, ”vejrudsigten *gælder/lyder* for hele landet ...”, hvor verberne nærmest fungerer som kopula-verber, jf. ’vejrudsigten **er** ...’. Tilsvarende nøgternt fylder de meteorologiske verber *breder* (*sig*), *drejer* (+*retning*), *klarer* (*op*) forholdsvist mere i de ældre udsigter. I de nyere er det især modalverberne *kan*, *skal*, *vil* der har fået en større andel. De markerer alle tre (nær) fremtid – evt. med et vist forbehold, fx i ’kan se ud til’ eller med element af ufravigelig, databaseret sandhed, ’fronten skal passere de østlige egne’. På sin vis ser modalverberne altså ud til at erstatte *bliver* (+ *gælder* og *lyder*) som fremtidsmarkering, men med et tilføjet betydningspotentiale. Også *har* og *ser* er markant hyppigere i de nyere vejrudsigter. Vi tolker dette som et udtryk for et sprogligt samspil med grafikken: man kan se et skydække, og når man har tegnet en frontlinje på et kort, har man jo en front. Samlet set kunne stigningen i præsensformer og den relative stigning i hjælpe- og modalverber pege på øget (dialogisk) *engagement* fra talerens side.

Mht. infinitiverne er den store forskel at der er langt flere forskellige former i de nye tv-vejrudsigter end i radioen og de gamle tv-vejrudsigter. Der er 57 forskellige infinitivformer i de nye tv-vejrudsigter mod 14 i radioen og de gamle.

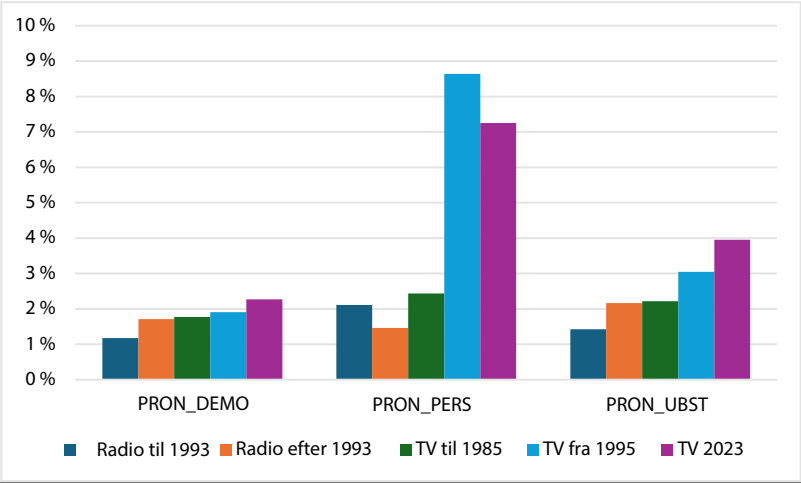
En indikation på den større variation i de nyere tv-vejrudsigter er at de 8 udpegede ord i tabel 4 gør det ud for hele 73 % af alle infinitivformer i de gamle udsendelser, mens de kun gør det ud for 54 % af de samlede infinitivformer i de nyere udsendelser. Dvs. at der (også) på dette punkt er større sproglig variation i de nyere udsendelser.

TABEL 4: INFINITIVFORMER I DE TO PERIODER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF VERBER I INFINITIV)

	Radio alle år + tv til 1985	Tv efter 1995 og 2023
få	0,0 %	8,4 %
gå	3,8 %	0,9 %
komme	11,5 %	10,7 %
ligge	7,7 %	2,8 %
nå	7,7 %	1,4 %
se	11,5 %	16,3 %
vente	15,4 %	0,0 %
være	15,4 %	13,0 %

Udover at verber (og altså især præsensverber) bliver mere hyppige over tid, er det pronomener og adverbier der kommer flere af. For pronomenernes vedkommende er det især de personlige pronomener (se figur 5).¹⁰

FIGUR 5: FORDELINGEN AF PRONOMENER I FORSKELLIGE VEJRUDSIGTER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF ALLE ORD)

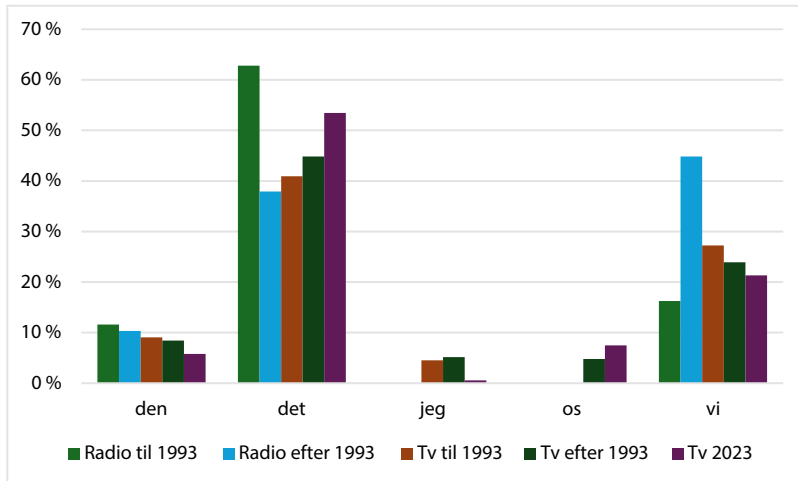

Blandt de personlige pronomener er *det* og *vi* langt de hyppigste, og *den* findes i alle årene, mens *jeg* og *os* kun optræder i tv-vejrudsigterne (se

10 Interrogative og possessive pronomener er udeladt af figuren. De er så sjældne, < 0,2 %, at de knapt ville være synlige på grafen.

figur 6). Dette er en indikation af en større grad af personliggørelse og modtagerrettethed.

FIGUR 6: PERSONLIGE PRONOMENER I FORSKELLIGE VEJRUDSIGTER (PROCENTERNE ER ANDELEN AF ALLE ORD)

Vi ser også konsekvensen af en mere anskueliggørende vejrvært i tv i antallet af demonstrative pronomener, *dennel/dette*, *denneher/detteher*, *denher/dether* og *dén/dét* (se Hansen & Heltoft 2011: 564 mht. demonstrativer med *-her* og *-der*). I radioaviserne optræder kun *denne*, og kun én gang:

- (1) vejruddsigten for resten af denne tirsdag fortæller om skyer og regnbyger i de østlige egne (radio, 10/11-2009)

I de tv-transmitterede vejruddsigter har vi derimod 46 eksempler fordelt på 4 med *denne*, 2 med *denneher*, 12 med *denher*, 6 med *dén/dét* og hele 22 med *dether*. Som oftest er de demonstrative pronomener bestemmere i nominalsyntagmer, fx *den regn*, *den bølge*, *denneher front*, *denher luft*, *denher lille skybræmme*, *dether store område*, *dether forholdsvis milde efterårsvejr*, men de kan også stå anaforisk, fx:

- (2) og det bliver altså noget af et blæsevejr
det her stormlavtryk med øh som øh har fået navnet Babett
tager en tur sådan op over Mellemeuropa på-
samtidig med det forstærkes et højtryk op over Skandinavien
og indimellem alt **dether** der kommer vi altså ligge (tv, 17/10-
2023)

Det er klart det proksimale *her* og ikke det distale *der* der er dominerende. Dette må være et udtryk for at der samtidig peges på eller i hvert fald tales ud fra det vejrkort som vejrværten står klos op ad.¹¹

4.2 En kvalitativ tilgang til registerforskelle

I dette afsnit går vi kvalitativt til værks og beskriver nogle af de forskellige måder som taleren forholder sig til og evaluerer det sagte på. Gennemgangen er stadig overordnet set kronologisk med fokus på forskellige perioder, men analysen har mere karakter af at vise illustrative eksempler fra de forskellige perioder end kvantificering af forskellene. Analysen falder i fire dele. Den første handler om struktureringen af informationen: Er vejrudsigten leveret som en liste af information, eller indskrives den i højere grad i en art argumentativ eller narrativ struktur? I anden og tredje del ser vi på vejrværstens annoncering og vurderinger af vejret som de kommer til udtryk i epistemisk (u)sikkerhed og eksplicitte vurderinger. I fjerde del ser vi på anbefalinger til handlinger ('det handler om at komme ud og nyde solen'). Anden, tredje og fjerde del beskriver på sin vis også en gradvis historisk udvikling der ændrer vejrværstens rolle fra 'reporter' til gradvist mere engageret 'fortolker' af vejret.

4.2.1 Tekststruktur

Fra de tidlige radiovejrudsigter til de nye tv-vejrudsigter sker der en ændring som ikke følger indførelsen af vejrværter eller overgangen fra auditivt til audiovisuelt medie. I de tidlige vejrudsigter er disse nærmest

¹¹ Det er naturligvis ikke sådan at der ikke er referentielle nominalsyntagmer i Radioavisen eller i de tidlige tv-vejrudsigter, de kodes blot ikke med demonstrative pronomener men med foranstillet bestemt artikel eller bestemthedssuffiks. Disse kan også have en pegende eller henvisende funktion, fx med en nærmest 'find selv ud af det, seer'-henvisning til kortet bag speakeren: "maskimumtemperaturerne fremgår af kortet" (tv, 15/10-1965).

en oplæsning af en liste i punktform. Landet inddeles i forskellige sektorer, og for hver sektor gives der en forudsigelse af vejret i en bestemt, konventionaliseret rækkefølge (Jensen 1985): vind, temperatur, nedbør og evt. sigtbarhed (fx tåge). Er der deciderede farevarsler, fx om trafikforhold, kommer de til sidst. Formen stammer formentlig fra stærkt specialiserede vejrmeddelelser, fx den luftfartsvejrudsigt som vi viste tidligere. Formen ses tydeligt i den ældste bevarede vejrudsigt (her opdelt i afsnit og underafsnit), bemærk endda hvordan pauser bruges til at opdele de forskellige punkter:

- (3) eftermiddagsvejrberetningens udsigt der gælder til i morgen
aften (.)
lyder for Jylland (0.7)
foreløbig aftagende nordlig vind (.)
med klart vejr (0.7)
og ret streng nattefrost (0.5)
senere skiftende vinde (0.4)
tiltagende skydække
og sandsynligvis SLUD eller sne (1.7)
på øerne og Bornholm (1.0)
aftagende nordlig vind (.)
med temperatur omkring frysepunktet (.)
og foreløbig ingen eller kun ringe nedbør (radio, 15/3-
1939)¹²

Bemærk at der i hele stykket er ét verbum, *lyder*. I senere radiovejrudsigter kan man genkende indholdet, men formen brydes noget op, sådan at fx sted ikke altid nævnes før vejrforhold, og sådan at vejrforhold der gælder for større områder, ikke gentages flere gange (i eksemplet fra 1939 gentages "aftagende nordlig vind"). En nyere radiovejrudsigt kan fx se således ud:

12 I transskriptionerne bruger vi versaler til at markere emfatisk tryk. Korte pauser (ca. 0,2 sek.) markeres med (.); længere pauser markeres med pauselængden i sekunder, fx (1.2) = 1,2 sekunders pause. Bindestreg, "nor-", markerer selvaftbrydelse. Fed skrift bruges til at fremhæve analytisk pointer.

- (4) vi får først en del regn efterhånden også i de østlige EGNE (0.5) men i løbet af eftermiddagen klarer det noget op i Jylland (0.4) og opklaringen breder sig østover i løbet af aftenen (0.5) det bliver omkring femten grader (0.5) vinden bliver frisk til hård fra sydvest og syd (0.4) og i nat tiltager den til kuling fra sydvest og vest (0.4) der kommer byger af og til og det bliver omkring ti grader i nat (radio, 10/9-1987)

Informationerne er de samme, men rækkefølgen er brudt op, og informationen er i højere grad opdelt i mere naturlige, sætningsformede informationsenheder, fx ”det bliver omkring femten grader (0.5) vinden bliver frisk til hård fra sydvest og syd”.

I 1980'erne optræder en form som med sine narrative træk fører modtageren endnu mere nænsomt gennem teksten. I stedet for den neutrale opstilling af informationer i geografisk eller kronologisk rækkefølge, fortælles der i en form med tidlig udstrækning og med fremhævede kontraster og ligheder. I stedet for at fortælle om enkelte steder og starte med vejret i dag, før vejret i nat og så vejret i morgen, gives der et mere overordnet blik på hovedtendenserne de næste dage. Disse mere narrative versioner optræder ofte som indledning til en informationstung del, en slags sammendrag inden de mere detaljerede informationer.¹³

- (5) i eftermiddag bliver der endnu sol og klart vejr men i nat kommer der flere skyer (0.3) så- (.) og så er det slut med det klare (.) og meget kolde vejr (radio, 3/3-1986)
- (6) vejrudsigten siger at der kommer (0.5) mere sne i de næste dage (tv, 1/1-1985)
- (7) det meget LUne vejr fortsætter i et par dage (tv, 10/1-1985)

Ændringen i format, fra stramt formularisk til løsere struktureret til narrativt viser – mener vi – forskellige opfattelser af hvem modtageren er, og hvad formålet med vejrudsigten er. De ældste vejrudsigter har en form som ligger langt fra hverdagsprog og i højere grad tilhører et fagsprog. Vejrudsigten er rettet mod en modtager som forstår det infor-

13 Dette minder om forsøg man i den tid gjorde med nyhedsformidling, se Poulsen (1988).

mationstøtte sprog og måske endda er vant til at forudsige vejret ud fra egen erfaring og viden. Således optræder der i 1939-vejrudsigten også: ”barometerstanden var klokken atten tredive i København syv hundrede otteoghalvtreds komma syv millimeter med stigende tendens”; der er ikke mange nutidslyttere af Radioavisen der vil forstå implikationerne af denne information, gætter vi på. Omvendt kan alle være med når der den sproglige form bliver mere lig almensproget, ”mere sne de næste dage”.

4.2.2 Annoncering af vejret – fra reporter til kommentator

Den måde som det forestående vejr annonceres på, afslører en højere grad af personliggørelse. De ældre radiovejrudsigter er systematiske i deres brug af det kopulaagtige *lyder* som overordnet indleder.

- (8) vejrudsigten der gælder til i morgen middag lyder for hele landet (radio 3/11-1956)
- (9) for de hjemlige farvande lyder varslet (0.4) nordVEST tiltagende til femten til tyve meter i sekundet og i nat drejende nord (radio, 14/11-1989)

Ikke overraskende kan vi også have et simpelt kopula:

- (10) der **er** kulingvarsel for (.) Østersøen (.) de indre danske farvande (.) Skagerrak (.) hele Nordsøen (0.3) Orkney-Shetland og farvandet vest for Hebriderne (radio, 10/9-1987)

Eller vi kan have konstruktioner uden verbal, evt. med en slags overskriftstruktur, som vi ser i hele perioden, om end i mindre omfang i de sene tv-udsigter (Petersen 2025, Petersen & Thøgersen under udg.), fx:

- (11) vejrudsigten gældende til i morgen middag (1.0) for Jylland og øerne (0.4) i dag diset eller TÅget vejr (radio, 4/11-1956)
- (12) vejrudsigten for hele landet (1.2) svag til jævn vind (radio, 14/6-1967)
- (13) vejrudsigten fra Meteorologisk Institut (0.4) i eftermiddag tørt og nogen sol (fx radio, 16/11-1993)

Den fremtidige tilstand kan også – især i den senere del af perioden – kodes med fremtids-kopula *blive* eller med *komme*:

- (14) tordenvinden bliver jævn til hård fra syd og sydvest (radio, 11/11-2008)
- (15) vejrudsigten siger at der kommer (0.5) mere sne i de næste dage (tv, 1/1-1985)
- (16) i nat kommer der flere skyer (radio, 3/3-1986)

Det forestående vejr annonceres på disse måder som tilstand uden forbehold og uden bedømmelse. Taleren forholder sig ikke til sikkerhed eller usikkerhed, men bibringer blot et forhold som det nu engang er. *Vejrudsigten (lyder)* siger intet om hvem der har ansvar for udtalelsen, jf. Rath (1968: 13) påpegning af det ikoniske i sætningsstrukturen i forhold til at vejret – og dermed udsigten til vejret – jo bare er.

Senere i perioden ser vi dette 'vejret er jo bare' annonceret med en aktør. Vi har fx *sige*:

- (17) meteorologerne siger at det tørre og varme vejr fortsætter (tv, 18/6-1976)

og med en art besjæling:

- (18) vejrudsigten siger at der kommer (0.5) mere sne i de næste dage (tv, 1/1-1985)
- (19) vejrudsigten for resten af denne tirsdag fortæller om SKYer og regnbyger (radio, 10/11-2009)

Her gøres det – i et vist omfang i hvert fald – klart hvem der står til ansvar for det sagte, nemlig 'meteorologerne' (der står bag udsigten). Vi har endda et enkelt tilfælde af det mere forpligtende *love*:

- (20) vejrudsigten lover byger men også lidt SOL indimellem (radio, 14/11-2006)

Med data fra tv observerer vi inddragelse af en vejroplevelse med *vi* eller

et andet fælles-subjekt, fx *hele landet* eller *de østlige egne*, og verbet *vente*, med modal verbet *kunne* i betydningen 'antage med en vis sikkerhed at noget bestemt vil ske' (jf. DDO):

- (21) HEle landet kan derfor i morgen vente temmelig SVAG skiftende vind (tv, 18/6-1976)

Fra 1970'erne får vi i både radio og tv fokus på modtageren, kodet som subjekt for *få*:

- (22) vi får mere frostvejr (tv, 7/11-1971)
(23) resten af landet får jævn til frisk vind (radio, 27/3-1977)

Indtil videre har vi altså set at vejrudsigten kan behandles som en forudsigelse af noget der vil ske, en art nøgtern rapport, 'vejrudsigten lyder/siger', 'der er varsel om...', enten med eksplicit ophav, 'meteorologerne siger' eller oftere uden. Med indførelse af vejrvarter på tv suppleres denne form, med et register med en langt højere grad af usikkerhed og ofte med belæg i stedet for blot påstande:

- (24) og på et tidspunkt så **ser det ud som om** det tynder lidt UD i skyerne (tv 10/1-1995)
(25) der er **formentlig ikke** SÅ meget regn den skulle i hvert fald være overstået (0.3) øh til onsdag (tv, 10/1-1995)

Mest påfaldende når man sammenligner med det mere rapporterende register, er eksempler hvor taleren eksplicit tager ansvar for forudsigelser og usikkerhed (alle de følgende eksempler fra samme vejrudsigte):

- (26) i Vendsyssel der **tror** jeg man slipper for (.) begge dele (tv, 2/10-2015)
(27) i morgen formiddag **forventer** jeg altså at der er MANGe skyer (tv, 2/10-2015)
(28) jeg **ser** iGEN temperaturen nå op på en øh seksten-atten grader (tv, 2/10-2015)

Gennemgangen af måderne at annoncere vejret på viser at det ikke er tilføjelsen af billeder som fører til ændringer af de sproglige valg. I de tidlige tv-vejrudsigter hvor vejrudsigten fremsiges af en nyhedsoplæser, indtager taleren en reporterrolle og gengiver i høj grad rapporten uden forbehold. Med indførelsen af en vejr vært ændrer rollen sig til at være en ekspert eller en kommentatorrolle som har plads til en højere grad af forbehold og forklaring.

4.2.3 Vurdering – fra kommentator til smagsdommer

Med en udvikling som skitseret ovenfor nærmer vi os spørgsmålet om *vurdering* af vejr fænomener. De første eksplicitte vurderinger vi støder på, kommer først i 1980'erne og er nogle som beskriver det atypiske ved en vejr situation som har været (bemærk emfasen markeret med store bogstaver):

- (29) det meget LUne vejr fortsætter i et par dage (1.2) det er solskinsvejr og usædvanlig varmt i store dele af Europa (.) i Frankrig har man således været oppe på TREDIVE grader (.) her i Danmark har vi haft (.) toogtyve grader mange steder (0.3) og det er SYV grader over det normale (.) men ikke (.) rekord (.) den er nemlig FIREogtyve grader (tv, 10/1-1985)

Men ellers er det tydeligt at der sker et skift med indførelsen af vejr værten som giver mulighed for en mere eksplicit vurdering. I den ældste vejrudsigt med en vejr vært som vi har, optræder fx:

- (30) tirsdag er **den PÆneste dag** uden nedbør og øh med en hel del SOL (0.4) onsdag er der mulighed for en Lille smule sne (.) og mest sne ser det UD som om der skulle komme (.) freddag men det er jo altså så langt henne (tv, 1/1-1995)

I moderne tv-vejrudsigter er den slags vurderinger meget almindelige:

- (31) først dagens **ganske smukke vejr** (.) det har **jo slet ikke regnet** i dag og der har været både sol og skyer (tv, 12/10-2023)

- (32) ud på de sene nattetimer der kan der også komme sådan lidt BYger ind og de her byger det er nogen som **kan komme til at DRILle** sådan hen over den sydlige halvdel af landet især (tv, 16/10-2023)
- (33) men i første omgang så **redder vi os** også en eftermiddags-stund med temperaturer der sniger sig op omkring sådan en (.3) ti til tretten grader hvor det går hen og bliver varmest eller lunest (tv, 17/10-2023)

Eksemplerne viser at vurderinger optræder i begrænset omfang før der optræder vejrvarter på tv. I eksempler med vejrvarter er vurderinger allestedsnærværende, og det som vurderes positivt, er tørt, klart, solrigt og lunt vejr, mens skyer og regn vurderes negativt. Vi finder altså overordnet samme tendens som Nielsen (2025). Vurderingerne findes også i nyere radiovejrudsigter, men her er de langt sjældnere (se fx (50) nedenfor).

Vurderingerne viser en anden opfattelse af modtageren og en anden relation mellem taler og modtager end de mere objektive tidligere vejrudsigter: ”foreløbig aftagende nordlig vind (.) med klart vejr (0.7) og ret streng nattefrost”. Modtageren formodes at have et forhold til vejr som handler om komfort, ikke erhverv, hen er formentlig en bybo som ikke er afhængig af vejret for andet end evt. transport. For landmanden og fiskeren er regn måske godt og sol ikke ønskværdigt, men for den indskrevne modtager i nyere vejrudsigter er sol godt og regn skidt. Samtidig er relationen mellem taler og modtager ikke et hvor taleren gengiver en rapport, men et hvor taleren med sit ordvalg sætter sig i modtagerens sted. Den hermed indskrevne modtager er en person med et komfortforhold til vejret, og vejrvarterens opgave er (tilsyneladende) at oversætte vejrkort og barometriske målinger til hverdagsoplevelser af interesse for et bymenneske (”how [s]he will *feel*” med Oddies 1968 ord).

Til dette formål ser vi at de gamle vejrudsigters begrænsede vokabularium, *regn*, *slud*, *kuling*, udvikles med nye sammensætninger og (graduerende) spontandannelser som tilføjer en fortolkning af vejret. De tidligere *lidt regn*, *regnbyger*, *finregn* kan blive til:

- (34) sådan lidt smudset luft med lidt finregn (tv, 26/10-2023)
- (35) ROLigt vejr uden store (0.3) regnvejr (tv, 10/2-2015)

- (36) hvor der altså kommer (.) deciDEret regn (tv, 10/2-2015)
- (37) også en Lille smule regn (tv, 12/4-2015)
- (38) ret intens regn (tv, 11/10-2023)
- (39) gigantisk regnvejr (tv, 17/10-2023)
- (40) et gedigent regnvejr (tv, 17/10-2023)
- (41) SILende regn (tv, 19/10-2023)
- (42) kommer til at (.) DØje med noget der minder om heldags-regn (tv, 9/11-2023)

Med de ikkefaglige beskrivelser bliver vejrværten fortolker af hvordan vejret vil føles og opleves og ikke bare beretter af objektive fakta til modtagernes fortolkning. Hen bliver en smagsdommer på modtagerens vegne.

4.2.4 anbefalinger – fra smagsdommer til vejleder

Med de mere narrative vejrudsigter fra 1980'erne og den mere modtager-oplevelses-orienterede indpakning får vi også mere fokus på den almene relevans for modtageren, som ikke er en specialist som (i denne del af vejrudsigten) skal forstå et særligt meteorologisk register, men derimod en person der har nogle bestemte gøremål og et komfortbetonet forhold til vejret. Det drejer sig om hvad vejret kan bruges til, dvs. om hvor passende en given vejrtype er til en given aktivitet, i (43) fx mht. udsigten til kælketur på en fridag, og i (44) mht. udendørs gøremål:

- (43) så lad os nu se (0.3) om det går (.) om vi ER så heldige at vi får en hel del sne op til næste weekend (tv, 1/1-1995)
- (44) så har du udendørs sysler i weekenden (0.3) så øh er søndag måske ikke et øh et dårligt bud (tv, 9/11-2023)
- (45) mandag ser faktisk rigtig pænt ud (0.3) og heller ikke så meget vind der det er **jo efterårsferien sådan for alvor første hverdag** der starter der (tv, 12/10-2023)
- (46) en seksten sytten grader rigtig mange steder så det er relativt lunt (0.3) selvom det bliver (.) meget (.) vådt (.) i vejret i morgen og der er **jo skolernes motionsdag** også så (.) det er enten øh regntøj eller afløst (tv, 12/10-2023)

Relevansgørelsen kan også tage form af opfordringer til bare at nyde vejret (hvad gøremål man end måtte have), især når der er sol involveret:

- (47) **nyd dagen** i morgen med en lille stribe sol derefter så ER det altså mest gråt og vådt (tv, 4/1-2005)
- (48) der kan man komme ud at **nyde lidt solstrejf** i ny og næ (tv, 15/10-2023)
- (49) så i første omgang (.) i morgen den her stille og roligt i dag det er altså med at **få den (.) nydt** for allerede i løbet af torsdagen kommer et regnvejr op sydfra (tv, 17/10-2023)

Den slags vurderinger er klart mest almindelige i tv-vejrudsigter med en vejrvært, men de optræder også i nyere radiovejrudsigter, fx med en nærmest jovial opfordring:

- (50) der er ikke nogen grund til at vente med at **gå ud at stemme** (.) vejret bliver kun værre (radio, 13/11-2007)

4.2.5 Andre udtryk for engagement

Den kvalitative analyse har vist hvordan modtageren i højere grad inkluderes i vejrmeldingerne samtidig med at hens (implicerede) vidensstatus og interesser ændrer karakter. Vejrudsigterne ændrer karakter fra en op-listning af fakta med forventning om en relativt høj grad af forhåndsviden og en primært trafik- og erhvervsmæssig relation til vejret til en mere modtagerimødekommende og fortolkende form med den indforståede modtager som nogen med et komfortforhold til vejret. Dette kom til udtryk i dels strukturering af vejrudsigten dels værtens *stance* og eksplicite vurderinger og anbefalinger. Det kommer også til udtryk mere subtilt med signaler som vi ikke har undersøgt systematisk, men som vi har lyst til at lægge frem som inspiration for andre.

Vi finder nemlig i de moderne tv-vejrudsigter også ekstrasproglige signaler for personliggørelse og modtagerdesign, fx i form af pauser, emphatiske tryk og variation i stemmekvalitet, hvad der samlet giver et indtryk af et mere levende og mindre monotont (oplæsnings)sprog – det udtrykker med andre ord taler-engagement i det sagte. Der er formentlig individuelle forskelle blandt vejrværterne mht. hvordan og hvor meget

disse træk bruges, dvs. de kan tænkes at bidrage til en personlig værtstil, men dette forbigår vi i denne omgang.

Pauser optræder if. Petersen (2025) oftest ved sætningsgrænser, ved afslutning på en indholdssekvens eller en emnebehandling, og så i hvad der i en sætningskemasammenhæng er indholdsfeltet, dvs. i V-, N- og A-pladserne eller i grænserne mellem disse (se også Brøcker m.fl. 2012). Dette kan eksemplificeres med et udsnit fra *Vores Vej* d. 16/10-23, hvor emnet var dramatisk, nemlig stormfloden der ramte de østvendte kyster hårdt i det efterår:

- (51) (0.3) og det trækker altså både (.) VAND ind
og det giver altså også **(0.3)** MEterHØje bølger
- (52) ifølge de seneste prognoser så kan det her sammen med ME-
terhøje bølger (0.3) sende vandstanden op på en **(0.2)** 240 til
260 centimeter (.) herinde i de sønderjyske fjorde og indover
det **(0.2)** sådan sydfynske (.) øhav (.) og længere ude (.) her
i Østersøen der kan (.) vandstanden nå op omkring 120 til
(0.3) 140 centimeter over (.) dagligt (.) vande (tv, 16/10-2023)

Som vi ser det, får seeren med disse pauser ikke en syntaktisk markering, som ved de sætningsindledende pauser, men et signal om at der ytres noget vigtigt (se også Skyum-Nielsen 2013: 368); i eksemplet at der kommer (meget) havvand, at bølgerne kan blive ret høje, at dét foranlediger, ”sender”, vandstanden yderligere i vejret, og at dette sker nogle ganske bestemte steder.

Også emfatisk tryk kan understrege for seeren at der et noget vigtigt på spil. I (52) fremhæves det sammen med pauserne at der nu kommer (rigtigt meget) (hav)vand, og at bølgerne er faretruende høje. I (53) har vi meningsfremhævende emfatiske tryk uden pauseledsagelse.

- (53) og vand fra den NORDlige del af Østersøen SKVULpede
stille og roligt tilbage (.) til den vestlige del (.) af (.) Østersøen
(0.5) her STEG vandet stille (.) og (.) roligt men (.) nåede altså
en vandstand på EThundredeogtoogtres centimeter (0.3) der
er den NÆSThøjeste vandstand (.) i Sønderborg (0.2) siden
år totusind (tv, 17/10-2023)

Trykket på "NORDlige" fremhæver det verdenshjørne i modsætning til andre involverede i begivenheden (der kom vand og vind flere steder fra i de dage), trykket på "SKVULpede" at vandet ustyrligt og helt underlagt fysikkens love er i en bevægelse frem og tilbage, på "STEG" at stigningen var dramatisk (selv om den var stille og rolig), understreget af de emfatiske tryk på "ETHundredetoogtres" og "NÆSThøjeste". Fra en præskriptiv vinkel kandiderer en sådan akkumulering af emfatisk tryk til at være et eksempel på hvad Skyum-Nielsen (2013: 391) kalder 'trykkesyge', dvs. et overforbrug af tryk som virkemiddel "så midlet mister sin kraft" (Skyum-Nielsen 2013: 391). Det vil vi ikke spekulere i i denne omgang. Vi ser trykophobningen i dette og andre eksempler som en (personlig-)sproglig måde at dramatisere, dvs. levendegøre og engagere sig i, en vejr-situation.

En anden type ekstralingvistisk levendegørelse hører vi med en stemmekvalitet som vi i mangel af bedre termer vil kalde 'komprimeret', dvs. med en artikulation hvor man har anspændt glottis der medfører uregelmæssigheder i stemmelæbernes svingninger, men dog uden at det kan genkendes som et stød eller decideret knirkestemme (sidstnævnte som hvis man efterligner en geds brægen, *baah* [bɑq]). Komprimeret stemme kan optræde med emfatisk tryk, men behøver det ikke. I (54)–(56) har vi markeret det med kursiv.

- (54) det var rigtig *GRÅT* og det var også *LIDT* trist (tv, 4/1-2005)
- (55) temperaturen øh i de her dagtimer ligger et PAR grader over normalen for oktober måned (.) og *RIGtig* rigtig (.) flot (.) mildt (tv, 10/6-2005)
- (56) fredag byder på mange skyer også regn (.) men *også* en ret LUN luft der blæser op sammen med det her (.) frontsystem (tv, 11/10-2023)

I (54)–(56) bruges den komprimerede stemme som led i vurderinger ("lidt trist", "rigtig rigtig flot" og "også en ret LUN luft"). Eksemplerne viser altså at vurdering af vejr-fænomener ikke kun udtrykkes sprogligt. Nielsen (2025) peger på lignende vis på hvordan både emfase og gestikulation bruges til at udtrykke vurderinger

5 AFRUNDING

Vi havde to mål med denne artikel, dels et genreteoretisk hvor vi ville undersøge udvikling og konstans i genren 'allemandsvejrudsigten' og vise at genren ikke er så 'restricted' som det er blevet påstået; dels et diskursteoretisk hvor vi ville undersøge talerens relation til det vejr der tales om, samt ændringer i 'den indskrevne modtager' for vejrudsigten over tid.

5.1 Forandringer i genren

Hvor genren kan siges at have en konstant kerne, kan vi se forandringer i registret fra 1930'erne til 2020'erne. Mest tydelig er forandringen i dimensionen *tenor* eller kanalen for udvekslingen. På den ene side kan man konkludere at kanalen er stort set uforandret – det er fortsat monologisk en-til-mange-kommunikation uden mulighed for at modtageren kan blande sig. På den anden side giver overgangen fra auditiv radiovejrudsigt til audiovisuel tv-vejrudsigt nogle nye muligheder som muliggør ændringer i sprogligt udtryk og pragmatisk betydning. Samtidig ser vi en ændring i dimensionen *mode* eller den interpersonelle relation mellem taler og lytter. Det sker mest tydeligt med indførelsen af den mere personlige vejrvært i stedet for den mere formelle nyhedsoplæser.

De kvantitative analyser af ordklasser og -former belægger disse forskelle. På den ene side ser vi fald i de højfrekvente, genredefinerende (indefinitte) substantiver, *byger*, (*nærmeste*) *dage*, *frost*, *kuling*. Der bliver færre af dem i takt med at vejrudsigten i højere grad bliver en sammenhængende tekst end en opstilling. På den anden side ser vi en stigning i forekomsten af personlige pronomener som peger på en ændring i *mode* – fx optræder der et *jeg* som taler, noget uset før 1993. Med indførelsen af en decideret vejrvært bliver det også muligt med deiktiske referencer, *den her*, *hernede*, som især på radio er umuligt. Analysen viste samtidig at det ikke er overgangen fra radio til tv som fører til en ændring i register. De ældste tv-vejrudsigter ligner i deres form mere de ældre radiovejrudsigter end de nyere tv-vejrudsigter. Det tyder altså på at det sproglige register ikke er determineret af mediale ændringer. Når formen ændres, skyldes det mere redaktionelle valg som introduktionen af en vejrvært til at virke som formidler og bindeled. Det er ikke så meget

mediet som *medienormer* der fører til en udvidelse af registret – fx foranlediget af introduktionen af kommercielt tv med konkurrencen fra TV2.

5.2 Forandringer i diskursen

Er vejruddisigten rettet mod landmænd og fiskere ("professionals") for hvem vejret hænger sammen med deres erhverv; eller er vejruddisigten rettet mod inde-arbejdere for hvem vejret er et spørgsmål om fritidssysler og evt. transport? Den kvalitative analyse viser en meget klar forandring på dette punkt. Allemandsvejrudsigter i radio og tv udvikler sig tydeligt fra det mere professionelle (fx henvisning til barometerstand og -tendens) til det personlige og komfortbetonede.

Vejruddisigtens form udvikler sig i perioden fra den næsten telegramagtige rapport, over en mindre informationstæt og mere billedvækkende beretning og nogle gange med lån fra narrativer. Hvor vejruddisigten i starten er information der skal videregives, bliver der med tiden mere plads til beretning og fortolkning. Vejruddisigten videregiver ikke bare meteorologiske forventninger men udtrykker også forbehold og tilbyder fortolkninger af hvordan vejret kommer til at føles.

Parallelt med ændringen i vejruddisigtens form, ændres oplæserens relation til det sagte og til modtageren. Relationen til det sagte er i de tidlige vejruddisigter aldeles neutral. Taleren er tydeligt en oplæser der videregiver information uden vurdering eller forbehold. Over tid bliver vurderingen af vejret (som behageligt, ubehageligt eller bare atypisk) tydeligere. Det sker både i radio og tv, og det skyldes ikke (kun) indføringen af en vejrvært – det optræder før vi får vejrværter. Med indføringen af en vejrvært ændres til gengæld graden af sikkerhed. Vejrværten kan tale om hvad hen "tror", "forventer" osv. på en måde som en oplæser ikke gør.

Med vejrværten ser vi også en ændring i forholdet til modtageren. Tv- og radio-oplæseren kan også udtrykke sit forhold til vejret (fx om det er vejr til udendørssysler), men det bliver meget mere almindeligt med vejrværten. Den slags vurderinger og anbefalinger bliver normen. Samtidig har vejrværten adgang til en række ekstralingvistiske resurser til at udtrykke sine vurderinger. Vi har peget på brugen af emfase og det vi kalder komprimeret stemme.

Vi håber at vi med gennemgangen her har vist at det er relevant at beskæftige sig med registerudviklinger i en så tilsyneladende triviell og

begrænset genre som den almindelige vejrudsigst. Et kig på vejrudsigter over tid kan fx illustrere Danmarks overgang fra landbrugssamfund – hvor vejret var en sag for specialister og et spørgsmål om overlevelse – til et bysamfund hvor vejret først og fremmest handler om komfort og fritidssysler. Hermed støtter vi op om Bødker og Simonsens (2024) observationer. Vejret kan samtidig fortælle om nyhedsmediers foranderlige rolle og funktion, som nationsbygger, som formidler af information og samfundsdebat eller som underholder. Og det kan måske endda fortælle os noget om det moderne menneskes forhold til vejret og naturen omkring dem. Er vejret et vilkår – noget der bare er – eller er vejret et oplæg til vurdering? Er vejret en omstændighed der styrer liv og økonomi, eller er det en ulejlighed og en mulighed for adspredelse? En sproglig analyse af genren vejrudsigter kan afsløre meget om den antropocæne tidsalder og bidrage til det som Auken m.fl. (2025: 11) beskriver som ”miljøhumaniora”.

Jan Heegård Petersen, lektor
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
janhp@hum.ku.dk

Jacob Thøgersen, lektor
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
jthoegersen@hum.ku.dk

REFERENCER

- Auken, S., S.B. Nielsen & H.K. Haastrup. 2025. Indledning. I S. Auken, H.K. Haastrup & S.B. Nielsen (red.), *Klima i litteratur, sprog og medier*, 11–18. København: Hans Reitzel.
- Boas, K. & T.T. Hougaard. 2025. Klimasorg eller klimaskam? Psykologiserende klimakomposita som led i en social positionering. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 67. 7–35. <https://doi.org/10.7146/nys.v1i67.155270>.

- Brøcker, K.K., M.G.T. Hamann, M. Jørgensen, S.B. Lange, N.H. Mikkelsen & J. Steensig. 2012. Samtalesprogets grammatik. Fire fænomener og nogle metodiske overvejelser. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 42. 10–40.
- Bødker, H. & S. Simonsen. 2024. Danish public service online weather from 2005 to 2022: From meteorological data and information to leisurely commonality. *Media, Culture & Society* 46(3). 591–606.
- DMI. U.å. *Historien om DMI*. <https://www.dmi.dk/om-dmi/historien-om-dmi> (tilgået 18. august 2025).
- dr.dk. 2013. *Truslen fra TV2 førte meteorologerne tilbage til TVA*, <https://www.dr.dk/nyheder/vejret/truslen-fra-tv2-foerte-meteorologerne-tilbage-til-tva> (tilgået 2. november 2025).
- dr.dk. 2023. *35 år på skærmen: Mikael Jarnvig opfandt femdøgns-skemaet til vejrudsigterne*, <https://www.dr.dk/om-dr/nyheder/35-aar-paa-skaermen-mikael-jarnvig-opfandt-femdøgns-skemaet-til-vejrudsigterne> (tilgået 2. november 2025).
- DTU. 2023. *Meteorologi*. <https://historie.dtu.dk/dtus-historie/de-foerste-fag/meteorologi> (tilgået 18. august 2025).
- Eco, U. 1977. *The role of the reader*. Bloomington: Indiana University Press.
- Eggins, S. 1994. *An introduction to Systemic Functional Grammar*. London: Pinter Publishers.
- Fjord, N.I. 1865. *Aarsberetning Fra Det Kongelige Landhuusholdningselskabs Meteorologiske Comitee for 1864*. København: I.H. Schultz. <https://tekniskkulturarv.dk/book/26fce2b1-e267-4194-a8a8-ba4b73760516> (tilgået 18. august 2025).
- Hall, A. 2012. *Risk, blame, and expertise: The Meteorological Office and extreme weather in post-war Britain*. Ph.d.-afhandling. University of Manchester. <https://research.manchester.ac.uk/en/studentTheses/risk-blame-and-expertise-the-meteorological-office-and-extreme-we> (tilgået 18. august 2025).
- Hansen, G.F. 2024. *Whisper in Praat v0.9 (Windows & macOS)* (software), https://www.researchgate.net/publication/381010298_Whisper_in_Praat_v09_Windows_macOS. (tilgået 23. september 2025).
- Hickey, F. & K. Kuiper. 2000. 'A deep depression covers the South Tasman Sea': New Zealand Meteorological Office weather forecasts. A. Bell & K. Kuiper (red.), *New Zealand English*, 279–296. Amsterdam: John Benjamins.
- Hood, S. 2019. Appraisal. I G. Thompson, W.L. Bowcher, L. Fontaine & D. Schöenthal (red.), *The Cambridge handbook of Systemic Functional Linguistics*, 382–409. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316337936.017>.

- Jensen, L. 1985. *Vejrudsigten og den sproglige usigtbarhed: Rapport om et forsøg med sproglig rådgivning på Meteorologisk Institut*. Roskilde: Institut for Uddannelsesforskning, Medieforskning og Videnskabsteori, Roskilde Universitetscenter.
- Martin, J.R. & P.R.R. White. 2005. *The language of evaluation. Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230511910>.
- Mauroux, S.M. 2016. Patterns and variation in the weather forecast: Can prosodic features be predicted too? *Anglophonia – French Journal of English Studies* 21. <https://doi.org/10.4000/anglophonia.755>.
- Mortensen, J. 2012. Epistemisk positionering i dansk talesprog. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 42. 62–91. <https://doi.org/10.7146/nys.v42i42.13674>.
- Nielsen, S.B. 2025. ”Der vil være gode solchancer”: Positive vurderinger af tørt og varmt vejr midt i en klimakrise. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 67. 36–62. <https://doi.org/10.7146/nys.v1i67.151939>.
- Oddie, B.V. 1964. The language of forecasts. *Weather* 19(5). 138–143. <https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/j.1477-8696.1964.tb02099.x>.
- Palsbro, L. & E.H. Jensen. 2003. Genre – sig tekstens navn. I E.H. Jensen & J.A. Olesen (red.), *Tekstens univers*, 97–135. København: Klim.
- Petersen, J. H. 2025. Det emneskiftende smask og andre diskursgrammatiske træk ved DR TV’s Vores Vejr. *MUDS – Møde om Udforskningen af Dansk Sprog* 20. 285–299. <https://projekter.au.dk/fileadmin/projekter/Muds.dk/rapporter/Muds20.pdf>.
- Petersen, J.H. & J. Thøgersen. Under udgivelse. Solskin fra Vestegnen flytter sig gradvist vestover. Genre, register og mundtlighed i vejrudsigten.
- Poulsen, I. 1988. *Radioavisens forståelighed*. Forskningsrapport 2B/88. Frederiksberg: Danmarks Radio.
- Rath, R. 1968. „Unvollständige Sätze“ im heutigen Deutsch – Eine Studie zur Sprache des Wetterberichts. I R. Rath & A. Brandstetter (red.), *Zur Syntax des Wetterberichtes und des Telegrammes*, 9–22. Mannheim: Duden.
- Salomonsen, S. 1990. Vejrudsigten. Sekvens. *Filmvidenskabelig årbog 1990*. Københavns Universitet. [Upagineret.]
- Sørensen, S.S. 2013. *Sproget og dets situation i vejrudsigter på dansk tv*. Upubliceret universitetsopgave. Aarhus Universitet.
- Schütz, A. 2005. Common sense og videnskabelig tolkning af menneskelig handling. I A. Schütz (red.), *Hverdagslivets sociologi*, 21–78. København: Hans Reitzel.

- Sivle, A.D. & T. Aamodt. 2019. A dialogue-based weather forecast: adapting language to end-users to improve communication. *Weather* 74. 436–441. <https://doi.org/10.1002/wea.3439>.
- Skyum-Nielsen, P. 2013. Vellyden. I Peder Skyum-Nielsen (red.), *Godt dansk*. 333–410. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Swales, J. 1990. *Genre analysis. English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thomson, E.A., P.R.R. White & P. Kitley. 2008. "Objectivity" and "hard news" reporting across cultures. *Journalism Studies* 9(2). 212–228. DOI:10.1080/14616700701848261.
- Thøgersen, J. 2012. Vil De prøve at sige A? "Fladt a" i Radioavisen 1950–2010. *NyS – Nydanske Sprogstudier* 43. 101–132. DOI://doi.org/10.7146/nys.v43i43.14347.
- Trosborg, A. 1997. Text typology: Register, genre and text type. I A. Trosborg (red.), *Text typology and translation*, 3–24. Amsterdam: John Benjamins. DOI: 10.1075/btl.26.03tro.
- Voloshinov, V.N. 1973 [1929]. *Marxism and the philosophy of language*. New York: Seminar Press.
- Weinreich, T. 2004. *Børnelitteratur mellem kunst og pædagogik*. 2. udg. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Wiston, M. & K.M. Mphale. 2018. Weather forecasting: From the early weather wizards to modern-day weather predictions. *Journal of Climatology & Weather Forecasting* 6(2). DOI: 10.4172/2332-2594.1000229.